

25.03.2026

Oppvekstplan for Salangen kommune 2026-2029

Med plan for å forebygge
omsorgssvikt og utvikling av
atferdsvansker

Høringsutkast

Del 1 Oppvekstplan

1. Innledning.....	3
2. Målet med oppvekstplanen	3
3. Kommunal og juridisk forankring	4
4. Planprosess og medvirkning.....	5
5. Kunnskapsgrunnlag.....	6
5.1 Statistisk og faglig grunnlag.....	6
5.2 Tjenestenes erfaringer og profesjonskunnskap.....	7
5.3 Medvirkningsinnspill fra barn, unge og foreldre.....	8
5.4 Kunnskapsbasert forståelse av risiko og beskyttelse	10
6. Hovedutfordringer i Salangen.....	12
7. Kobling mellom utfordringer, mål og strategier	13
8. Oppfølging, evaluering og rullering	14
1. Innledning – formål og lovgrunnlag.....	16
2. Lokalt utfordringsbilde – barn og unge i risiko.....	16
3. Nivåinndelt forebygging – kommunens modell.....	17
4. Forebygging og innsatsnivåer	18
5. Tverrfaglig samarbeid og organisering	19
6. Tiltak for barn og familier i risiko.....	20
7. Evaluering, læring og rullering.....	20
8. Ansvar og oppfølging.....	21

1. Innledning

Det skal være godt å vokse opp i Salangen kommune.

Barn og unge er kommunens viktigste ressurs for fremtiden. Om lag 20 prosent av Salangens innbyggere er i alderen 0–19 år. Innsats for barn og unge er derfor både et folkehelseiltak, et sosialpolitisk ansvar og en langsiktig samfunnsinvestering. God oppvekst legger grunnlaget for god helse, deltakelse i utdanning og arbeidsliv, og et trygt og inkluderende lokalsamfunn.

Oppvekst skjer i samspill mellom barn, familie, tjenester og lokalsamfunn. Foreldrene er barnas viktigste omsorgspersoner, og kommunen skal støtte foreldre i foreldrerollen. Samtidig har hele lokalsamfunnet et medansvar for barn og unges oppvekst gjennom barnehager, skoler, helsetjenester, kultur- og fritidstilbud, frivillighet, nærmiljø og offentlige arenaer.

Denne oppvekstplanen er kommunens overordnede styringsdokument for arbeidet med barn og unge i perioden 2026–2029.

2. Målet med oppvekstplanen

Målet med oppvekstplanen er å sikre helhetlig, koordinert og kunnskapsbasert innsats for barn og unge, med tydelig prioritering, ansvar og evaluering.

Oppvekstplanen, som du nå leser på en skjerm eller kanskje holder i handa, skal bidra til at barn og unge i Salangen opplever trygghet, tilhørighet, mestring og utviklingsmuligheter gjennom hele oppveksten, fra tidlig barndom til overgangen til voksenliv. Planen skal sikre at ansatte i Salangen kommune har et tydelig og felles grunnlag for målrettet arbeid med barn og unge. Med denne planen er kommunens samlede innsats for barn og unge i sammenfattet til et helhetlig og forpliktende dokument.

Planen skal:

- beskrive hvordan Salangen kommune skal legge til rette for en god og trygg oppvekst i Salangen
- styrke tverrfaglig samarbeid og samordning mellom tjenester
- gi tydelige politiske prioriteringer og mål

- være kommunens forebyggende plan etter barnevernsloven § 15-1. Denne delen av oppvekstplanen er lovpålagt, og beskriver kommunens arbeid for å forebygge omsorgssvikt og for å forebygge at barn og unge utsetter sin utvikling for fare (planens Del 2).

Planen gjelder for alle kommunale tjenester som arbeider med barn, unge og familier, herunder barnehage, skole, PPT, helsestasjons- og skolehelsetjenesten, barnevern, NAV, kultur og fritid. Planer er i tillegg relevant for samarbeidspartnere som frivillige lag og foreninger, fylkeskommunen og statlige aktører.

I planens første del beskrives generelle forhold i kommunen, funn og tilbakemeldinger fra innbyggere. Ut fra dette trekkes det fram hovedutfordringer og strategier for å jobbe med disse.

Planens andre del er kommunens forebyggende plan etter barnevernsloven § 15-1. Denne delen av oppvekstplanen er lovpålagt, og skal beskrive kommunens arbeid for å forebygge omsorgssvikt og for å forebygge at barn og unge utsetter sin utvikling for fare.

3. Kommunal og juridisk forankring

Oppvekstplanen er forankret i kommuneplanens samfunnsdel 2018–2030, og er et sentralt virkemiddel for å realisere kommunens overordnede mål og strategier på oppvekstområdet. Samfunnsplanen legger føringer for all kommunal planlegging og virksomhet, og oppvekstplanen konkretiserer disse føringene for barn, unge og familier.

Kommuneplanens visjon er *Vi sprenger grenser, med verdiene sprek, romslig og fremtidsrettet*. Disse verdiene gjenspeiles i oppvekstplanens vektlegging av inkludering, mestring, tidlig innsats og utviklingsmuligheter for alle barn og unge. Oppvekstplanen skal bidra til å styrke Salangen som et trygt, attraktivt og fremtidsrettet lokalsamfunn for barnefamilier og unge.

I kommuneplanens samfunnsdel er folkehelse og attraktivitet definert som overordnede og førende prinsipper for kommunens utvikling. Oppvekstplanen følger opp disse prinsippene gjennom målrettet arbeid for å fremme god fysisk og psykisk helse, redusere sosiale ulikheter, forebygge utenforskap og sikre inkluderende oppvekstmiljø i barnehage, skole, fritid og nærmiljø. Tidlig innsats og forebygging er sentrale virkemidler i dette arbeidet.

Samfunnsdelens hovedtema *Barn og unge* understreker betydningen av trygge oppvekstvilkår, helhetlig og tverrfaglig innsats, samt gode sammenhenger mellom skole, fritid, helse og familie. Oppvekstplanen er en direkte operasjonalisering av dette hovedtemaet, og beskriver hvordan kommunen skal arbeide systematisk og koordinert for å støtte barn og unge gjennom hele oppveksten – fra tidlig barndom til overgang til voksenliv.

Oppvekstplanen er videre forankret i kommunens planstrategi, økonomiplan, årsbudsjett og øvrige temaplaner, og gir overordnede føringer for prioritering av ressurser og utvikling av tjenester på oppvekstområdet. Planen skal være styrende for kommunens virksomhet og danne grunnlag for konkrete tiltak og prioriteringer i planperioden.

Oppvekstplanen er også forankret i FNs bærekraftsmål, som utgjør et overordnet rammeverk for kommunens arbeid med sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft. I tråd med kommuneplanens samfunnsdel har Salangen kommune særlig vektlagt bærekraftsmål som omhandler fattigdomsbekjempelse, god helse og livskvalitet, god utdanning, mindre ulikhet og samarbeid for å nå målene. Disse målene er integrert i oppvekstplanens kunnskapsgrunnlag, prioriteringer og strategier.

Planen oppfyller også kommunens plikt til å ha en forebyggende plan etter barnevernsloven § 15-1, som er nærmere beskrevet i planens Del 2. Denne delen tydeliggjør kommunens arbeid for å forebygge omsorgssvikt og atferdsvansker gjennom innsats på universelt, selektivt og indikativt nivå.

Oppvekstplanen bygger i tillegg på føringer i folkehelseloven, barnehageloven, opplæringsloven og FNs barnekonvensjon. Barnets beste og barns rett til medvirkning er grunnleggende prinsipper i planens innretning og gjennomføring.

4. Planprosess og medvirkning

Oppvekstplanen er utarbeidet gjennom en bred og tverrfaglig prosess. Arbeidet har vært organisert med en tverrfaglig arbeidsgruppe bestående av representanter fra barnehage, skole, PPT, helsestasjons- og skolehelsetjenesten og barnevern, med kommuneplanlegger som koordinator.

I tillegg har det vært en referansegruppe med deltakelse fra NAV, bosettingstjenesten, miljøtjenesten, ungdomskontakt, arbeidsutvalget til politiråd, kulturavdelingen, Sjøvegan videregående skole og barnas representant i plansaker. Planarbeidet er forankret administrativt og politisk, blant annet gjennom orienteringer i levekårsutvalget.

Medvirkning har vært et bærende prinsipp i arbeidet. Barn, unge og foreldre har bidratt til kunnskapsgrunnlaget gjennom:

- Barnesamtaler i barnehagen og på småtrinnet vår 2025
- Møte med elevråd vår 2025
- Møte med ungdomsråd vår 2025
- Samtaler med enslige mindreårige vår 2026
- Åpent møte med foreldre i barnehage og skole vår 2025 – innledning om tema og gruppearbeid med spørsmål til medvirkning til oppvekstplan
- Ungdata-undersøkelsen 2024
- Elevundersøkelsen 2024

Innspillene har gitt verdifull innsikt i hva barn, unge og foreldre opplever som viktig for trygghet, trivsel og mestring.

5. Kunnskapsgrunnlag

Oppvekstplanen bygger på et bredt og sammensatt kunnskapsgrunnlag som omfatter statistikk, forskning, tjenestenes erfaringer og innsikt fra barn, unge og foreldre i Salangen. Kunnskapsgrunnlaget danner basis for identifiserte utfordringer og for valg av mål og strategier i planen.

5.1 Statistisk og faglig grunnlag

Planen bygger på følgende hovedkilder:

- **Folkehelseprofilen for Salangen 2026** viser generelt gode levekår, men samtidig en høyere andel barn som lever i familier med sosialhjelp enn landsgjennomsnittet. Ungdom i Salangen rapporterer mer psykisk uhelse, og en høy andel unge voksne står utenfor arbeid og utdanning.
- **Ungdata 2024 og Elevundersøkelsen 2024** viser at de fleste barn og unge trives og har et godt skole- og nærmiljø. Samtidig rapporterer flere om ensomhet, press, lav deltakelse i fritidsaktiviteter, mobbing og høyt skjermbruk.
- **Barnevernets tilstandsrapport 2024** viser at psykisk uhelse, konflikt mellom foreldre, rus og levekårsbelastninger er betydelige utfordringer for mange familier. Disse faktorene påvirker barns oppvekst og gir økt risiko for behov for tjenester.

- **Nasjonal forskning om risiko og beskyttelse (Kvello, 2023)** peker på at risikofaktorer som omsorgssvikt, psykiske lidelser hos foreldre, rus, levekårsutfordringer og utrygge skole- og hjemmemiljøer øker sannsynligheten for negativ utvikling. Beskyttelsesfaktorer som gode relasjoner, aktive fritidsmiljøer, trygg tilknytning og god tilpasning i barnehage og skole reduserer risikoen betydelig.

5.2 Tjenestenes erfaringer og profesjonskunnskap

Vansker i familien – en sentral bekymring

Tjenestene i Salangen rapporterer at mange av utfordringene barna møter er knyttet til forhold i familien. Vanlige temaer er psykiske helseplager hos foresatte, økonomiske vansker, høyt konfliktnivå mellom foreldre, rusproblematikk, sykdom og manglende nettverk. Slike belastninger kan gi økt stress, utrygghet og vansker i relasjoner, og påvirker barns fungering i barnehage, skole, fritid og sosialt liv.

Barn i familier som strever er også mer sårbare for fravær, læringsvansker og psykiske helseutfordringer. Tjenestene understreker at stabilitet, forutsigbarhet og tidlig oppfølging av foreldre er avgjørende for å forebygge negativ utvikling.

Minoritetsspråklige barn og unge – en særlig sårbar gruppe

Salangen kommune er bosettingskommune for enslige mindreårige flyktninger (15–18 år) og vertskommune for asylmottak for samme aldersgruppe. Asylmottaket driftes av Hero og har 30 plasser, og kommunen har bosatt et tilsvarende antall ungdommer.

Enslige mindreårige flyktninger er erfaringsmessig svært sårbare. Mange har opplevd tap, adskillelse, flukt og traumatiserende hendelser. Dette øker risikoen for psykiske plager, utenforskap og utfordringer i skole- og fritidstilpasning. For denne gruppa er trygg og stabil voksenkontakt, helhetlig oppfølging og koordinert støtte særlig viktig.

Kommunen bosetter flyktningfamilier gjennom familieforening. Tjenestene peker på at tidlig og helhetlig integrering – inkludert språkstøtte, tilpasset innføring i barnehage og skole, og støtte til foreldre med etablering, arbeid, sosialt nettverk og deltakelse – er avgjørende for barns utvikling og trivsel.

Gjennomføring i videregående opplæring

Salangen har lavere gjennomføring i videregående skole enn landsgjennomsnittet. Dette er en av de mest betydelige risikofaktorene for senere utenforskap. Tjenestene peker på at fraværsutfordringer, lav mestringsstro, psykiske plager, manglende struktur i hjemmet og lite sosialt nettverk kan påvirke fullføring negativt.

Overgangen fra ungdomsskole til videregående er særlig sårbar, og flere elever har behov for tett oppfølging, tilpasset opplæring og gode støtteordninger – både faglig og sosialt.

Ungt utenforskap – en utfordring som berører både individ og samfunn

Rundt 60 unge voksne i alderen 20–29 år står utenfor arbeid, utdanning eller aktivitet i Salangen. Omkring halvparten mottar ingen trygd, noe som gjør dem ekstra utsatt for lav inntekt, sosial isolasjon og psykiske helseutfordringer. Dette påvirker også barna som vokser opp i familier som strever økonomisk og sosialt.

Tjenestene vurderer ungt utenforskap som en av de mest alvorlige strukturelle utfordringene i oppvekstfeltet. God samhandling mellom skole, NAV, fritidstjenester og helse er nødvendig for å snu utviklingen og gi unge bedre muligheter for deltakelse og mestring.

Felles vurdering på tvers av tjenester

Tjenestene peker på følgende gjennomgående behov:

- Tidlig identifisering av barn i risiko
- Bedre koordinering og samhandling (BTI)
- Stabilt og kompetent personell i barnehage og skole
- Lavterskel psykisk helsehjelp
- Styrking av sosial inkludering og forebygging av utenforskap
- Bedre støtte til familier som står i belastninger
- Tydelig satsing på overgangsarbeid

5.3 Medvirkningsinnspill fra barn, unge og foreldre

Barn, unge og foreldre har gitt et rikt og nyansert bilde av hva som skaper trygghet, trivsel og utvikling i Salangen. Medvirkningsgrunnlaget er hentet fra samtaler i barnehage, møter med elevråd og ungdomsråd, åpne foreldremøter og skriftlige innspill. Disse perspektivene er avgjørende for planens prioriteringer.

Barnehagebarna – lek, trygghet og vennskap

Barnehagebarna beskriver en oppvekst preget av lek, fysisk aktivitet, fantasi og vennskap. De forteller at de trives med aktiviteter som fotball, turning, sykling, scooterturer, klatring, besøk, kreative leker og turer. De fremhever at de har det best når de er sammen med venner, har trygge voksne rundt seg og får leke fritt og utforske. De uttrykker behov for å bli sett, få hjelp når det trengs, ha det gøy og føle seg inkludert. Ønskene deres for «den perfekte dagen» er preget av glede, samhold, god mat og opplevelser.

Elever på småtrinnet – aktivitet, læring og et trygt skolemiljø

Elever fra 1.–4. trinn beskriver Salangen som et trygt sted med god plass, natur tett på og mange fritidsmuligheter. Venner, familie og trygghet er gjennomgående viktig. For å ha det godt på skolen løfter barna fram gode lærere, et rolig og trygt læringsmiljø, gode friminuttsarealer, flere lekeapparater og mulighet til å være i aktivitet. De vektlegger betydningen av vennskap, inkludering og voksne som lytter og passer på. Hjemme betyr familie, trygghet, mulighet til å leke, ha eget rom, venner nær og at voksne tar seg tid til dem. Barna uttrykker tydelig at både læring, lek og sosial trygghet er sentralt for deres trivsel.

Ungdomsrådet – tilhørighet, psykisk helse og medbestemmelse

Ungdommene beskriver Salangen som et trygt sted med godt miljø, mange aktiviteter og voksne som bryr seg. De setter pris på naturen, frivilligheten, trygge møteplasser og at politikerne faktisk lytter til ungdom. For å ha det godt ønsker de gode lærere, et inkluderende skolemiljø, flere miljøarbeidere og helsesykepleiere, mer fokus på psykisk helse og flere sosiale og faglige aktiviteter på tvers av klasser og linjer. Ungdommene ønsker også flere steder å være, bedre kollektivtransport, flere lavterskeltilbud, og at ungdomsmedvirkningen som finnes i dag videreføres og styrkes. De er tydelige på at de vil bli hørt og ha reell innflytelse.

Enslige mindreårige flyktninger – trygghet, tilhørighet og mestring

Innspillene viser at ungdommene legger vekt på god kommunikasjon, sosial tilhørighet og mulighet til både å være sammen med andre og å trekke seg tilbake ved behov. Flere etterlyser flere fritidstilbud og møteplasser for ungdom, særlig for tenåringer. Det pekes også på behov for tydeligere veiledning og støtte i møte med offentlige tjenester, blant annet knyttet til kontakt med helsetjenester.

Samlet sett viser innspillene behov for trygge voksenrelasjoner, sosial tilhørighet og støtte til økt selvstendighet. Medvirkningen gir et viktig supplement til øvrig kunnskapsgrunnlag og underbygger vurderingen av enslige mindreårige som en særlig sårbar gruppe med behov for helhetlig oppfølging.

Foreldre og foresatte – trygghet, kvalitet og støtte

Foreldre beskriver Salangen som et trygt og oversiktlig oppvekstmiljø med engasjerte ansatte og gode tilbud. Samtidig peker de på utfordringer: bemanning i barnehage og skole, økende skjermbruk, fysisk inaktivitet, økonomiske bekymringer og begrensede jevnaldrende miljøer. De etterlyser større satsing på psykisk helse, tidlig innsats, mer informasjon fra tjenestene og bedre støtteordninger. Foreldre ønsker et variert, tilgjengelig fritidstilbud og strukturer som sikrer stabil og kvalitetssikker oppfølging av barn i alle aldre.

Oppsummering

Medvirkningsinnspillene viser bred enighet om hva som er viktig for barn og unge i Salangen:

- Trygge, tilstedeværende og lyttende voksne
- Venner, inkludering og sosial trygghet
- Gode læringsmiljøer med tidlig støtte ved utfordringer
- Tilgang til aktivitet, natur og sosiale møteplasser
- Styrket satsing på psykisk helse og lavterskeltilbud
- Mer tilrettelegging for ungdomsmedvirkning
- Tidlig innsats og bedre tverrfaglig samarbeid rundt sårbare barn og familier

Medvirkningsgrunnlaget bekrefter og utdyper de statistiske og faglige funnene, og ligger til grunn for planens utfordringsbilde, mål og strategiske prioriteringer. Innspillene omfatter også perspektiver fra enslige mindreårige flyktninger, og bidrar til å synliggjøre behovene til særlig sårbare grupper i oppvekstarbeidet.

5.4 Kunnskapsbasert forståelse av risiko og beskyttelse

For å sikre tidlig innsats og målrettet forebygging bygger oppvekstplanen på en kunnskapsbasert forståelse av risiko- og beskyttelsesfaktorer i barn og unges liv. Nasjonal og internasjonal forskning viser at barns utvikling påvirkes av et samspill mellom individuelle forhold, relasjoner i familien, oppvekstmiljø, skole og nærmiljø. For Salangen kommune er det avgjørende å ha et felles faglig rammeverk som kan brukes på tvers av tjenester i arbeidet med å identifisere sårbarhet og styrke barns utviklingsmuligheter.

I arbeidet med denne planen tar Salangen kommune utgangspunkt i oppsummeringer av forskning presentert av Øyvind Kvello, som gir en helhetlig og praksisnær tilnærming til forståelsen av risiko og beskyttelse. Kvellos forskning understreker at mange barn som lever med belastninger, ikke nødvendigvis viser tydelige symptomer tidlig, men ofte tilpasser seg omgivelsene og skjuler vansker. Dette gjør tidlig identifisering krevende, og forsterker behovet for systematisk og tverrfaglig forebyggende arbeid.

Risikofaktorer i barn og unges liv

Risikofaktorer er forhold som, alene eller i kombinasjon, øker sannsynligheten for negativ utvikling hos barn og unge. Slike faktorer kan være til stede over tid eller oppstå i bestemte livsfaser, og virker ofte sammen.

Eksempler på sentrale risikofaktorer er:

- skadelige omsorgsformer, som fysisk eller emosjonell forsømmelse, vold eller kontroll
- alvorlige krenkelser og overgrep
- emosjonell utilgjengelighet eller vedvarende fravær hos foreldre
- rusmiddelbruk i familien
- utviklingsvansker hos barnet som ikke blir forstått eller tilstrekkelig støttet
- skadelige psykososiale miljø i barnehage og skole
- levekårsutfordringer som fattigdom, ustabile boforhold, lav utdanning og arbeidsledighet

Flere av disse risikofaktorene er identifisert også i Salangen, både gjennom statistikk, tjenestenes erfaringer og innspill fra barn, unge og foreldre. Risikoen for negativ utvikling øker særlig når flere belastninger opptrer samtidig, og når barnet mangler stabile voksne og trygge arenaer over tid.

Beskyttelsesfaktorer – det som fremmer god utvikling

Beskyttelsesfaktorer er forhold som reduserer virkningen av risiko og bidrar til å fremme mestring, trygghet og positiv utvikling. Forskning viser at barn med tilgang til flere beskyttelsesfaktorer er bedre rustet til å håndtere belastninger, også når de lever i krevende livssituasjoner.

Sentrale beskyttelsesfaktorer er blant annet:

- trygg og forutsigbar omsorg fra nære voksne
- gode relasjoner og vennskap i jevnaldersmiljø
- støtte til barnets kognitive, emosjonelle, sosiale og motoriske utvikling
- god tilpasning i barnehage og skole, både faglig og sosialt
- mestring gjennom fritidsaktiviteter, interesser og deltakelse i fellesskap
- positive egenskaper hos barnet selv, som sosial kompetanse, selvfølelse og optimisme
- foreldre som er integrert i samfunnet, med tilgang til arbeid, utdanning og sosialt nettverk

Oppvekstplanens vektlegging av tidlig innsats, inkluderende oppvekstmiljø, tverrfaglig samarbeid og lavterskeltilbud er direkte rettet mot å styrke disse beskyttelsesfaktorene.

Betydning for Salangen kommunes forebyggende arbeid

Denne kunnskapsbaserte forståelsen av risiko og beskyttelse danner et viktig grunnlag for:

- identifisering av hovedutfordringer i Salangen (kapittel 6)
- prioritering av mål og strategier i oppvekstplanen

- nivåinndelt forebygging og tiltak i planens Del 2

Ved å kombinere forskningsbasert kunnskap med lokal erfaring og medvirkning, legger Salangen kommune til rette for et helhetlig og systematisk forebyggende arbeid. Målet er å redusere risikofaktorer der det er mulig, samtidig som beskyttelsesfaktorer styrkes i barnas hverdagsarenaer – i familien, i barnehage og skole, i fritid og i nærmiljøet.

Denne forståelsen av risiko- og beskyttelsesfaktorer gir et viktig faglig rammeverk for å analysere oppvekstsituasjonen i Salangen. Når forskningsbasert kunnskap ses i sammenheng med lokale data, tjenestenes erfaringer og innspill fra barn, unge og foreldre, trer det fram et tydelig bilde av hvilke forhold som særlig påvirker barns og unges livsvilkår i kommunen.

På bakgrunn av dette kunnskapsgrunnlaget har Salangen kommune identifisert noen sentrale utfordringer som krever målrettet og samordnet innsats. Disse utfordringene beskrives nærmere i kapittel 6, og danner grunnlaget for planens videre prioriteringer, mål og strategier.

6. Hovedutfordringer i Salangen

På bakgrunn av kunnskapsgrunnlaget og medvirkningsinnspillene er det identifisert tre hovedutfordringer som krever målrettet og samordnet innsats:

1. Sårbare familier og behov for tidlig, koordinert innsats

En del barn vokser opp i familier med belastninger knyttet til psykisk helse, økonomi, sykdom, rus eller relasjonelle konflikter. Dette påvirker barns trygghet, utvikling og fungering i barnehage, skole og fritid.

Salangen har også en betydelig gruppe enslige mindreårige flyktninger, som er en særlig sårbar gruppe med behov for stabil voksenkontakt, tett oppfølging og god integrering i skole og fritid.

Utfordringen består i å sikre tidlig identifisering av behov og en helhetlig og koordinert innsats rundt barn og familier.

2. Økende psykisk uhelse og sosial sårbarhet blant barn og unge

Flere barn og unge rapporterer om ensomhet, psykiske plager, press og mobbing. Dette påvirker både læring, trivsel og deltakelse i fritidsaktiviteter.

Utfordringen gjelder både på universelt nivå (for alle barn og unge) og for grupper med økt sårbarhet. Det er behov for styrket forebygging, tidlig innsats og tilgjengelige lavterskeltilbud.

3. Ungt utenforskap og lav gjennomføring i videregående opplæring

Salangen har utfordringer knyttet til gjennomføring i videregående opplæring og en gruppe unge voksne som står utenfor arbeid, utdanning eller aktivitet.

Utfordringer i oppvekst, skoleløp og overganger øker risikoen for varig utenforskap. Tidlig innsats, tett oppfølging og bedre sammenheng mellom tjenester er avgjørende for å forebygge dette.

Samlet vurdering

Utfordringene henger tett sammen og forsterker hverandre. For å lykkes med forebygging og inkludering kreves en helhetlig innsats på tvers av tjenester, nivåer og samarbeidspartnere.

Forebygging på universelt, selektivt og indikativt nivå er nærmere beskrevet i planens Del 2.

7. Kobling mellom utfordringer, mål og strategier

For å møte utfordringene og nå planens overordnede mål prioriterer Salangen kommune følgende innsatsområder:

Ungt utenforskap og lav gjennomføring i videregående opplæring, arbeidsløshet og manglende aktivitet

Mål

- Flere ungdommer skal fullføre og bestå videregående skole.
- Andelen unge som står utenfor arbeid, utdanning og aktivitet skal reduseres.

Strategier

- Styrke overgangen fra grunnskole til videregående gjennom tett oppfølging, samarbeid med Troms fylkeskommune
- Etablere tidlig og systematisk oppfølging av elever med høyt fravær eller lav mestring
- Utvikle alternative læringsarenaer og fleksible opplæringsløp
- Kommunen skal ta imot praksiselever, lærlinger og lære kandidater.
- Styrke samarbeid mellom skole, NAV og øvrige tjenester om ungdom i risiko
- Øke tilgangen til praksisplasser, lærlingeplasser og arbeidstrening i kommunen
- Prioritere inkludering i fritidsaktiviteter som fremmer mestring og tilhørighet
- Sikre tett oppfølging av minoritetsspråklige elever og enslige mindreårige i skoleløpet.

Psykisk helse og livsmestring

Mål

- Barn og unge skal oppleve trygghet, tilhørighet og god psykisk helse
- Tjenestene skal identifisere og følge opp sårbarhet tidlig

Strategier

- Styrke systematisk arbeid med psykisk helse og livsmestring i barnehage og skole
- Videreutvikle tverrfaglig samarbeid gjennom BTI med lav terskel for oppfølging
- Sikre tilgjengelige og forutsigbare lavterskeltilbud innen psykisk helse
- Forebygge mobbing og utenforskap gjennom inkluderende lærings- og oppvekstmiljø
- Styrke samarbeid mellom hjem og tjenester
- Legge til rette for deltakelse i trygge og inkluderende fritidsarenaer
- Redusere passivitet og høyt skjermbruk gjennom aktiv tilrettelegging for fysisk og sosial aktivitet

Sårbare familier og behov for helhetlig oppfølging

Mål

- Barn i familier med sårbarhet skal få tidlig og koordinert støtte
- Barn og unge skal oppleve stabile og trygge omsorgssituasjoner

Strategier

- Videreutvikle tverrfaglig samarbeid og felles arbeidsform (BTI)
- Styrke foreldrestøtte gjennom veiledning, hjemmebesøk og tidlig innsats
- Sikre helhetlig oppfølging av enslige mindreårige og minoritetsspråklige familier, med særlig vekt på integrering, språk og psykososial støtte
- Etablere tydelig ansvar og koordinatorfunksjon for barn og familier med sammensatte behov
- Styrke samarbeid med frivilligheten for å sikre deltakelse og sosial tilhørighet
- Systematisere overganger mellom tjenester og livsfaser

8. Oppfølging, evaluering og rullering

Oppvekstplanen skal være et aktivt styringsverktøy for kommunen. Planen følges opp gjennom rapportering via kommunens ordinære styringssystem.

Planen kan revideres ved behov i planperioden, og skal rulleres senest ved utløp av perioden 2026–2029.

Kommunedirektøren har det overordnede ansvaret for oppfølging av planen, i samarbeid med relevante tjenester og politiske utvalg.

Del 2 Forebyggende plan etter barnevernsloven §15-1

1. Innledning – formål og lovgrunnlag

Formål. Denne delen av oppvekstplanen beskriver hvordan Salangen kommune systematisk forebygger omsorgssvikt og atferdsvansker hos barn og unge, med særskilt vekt på tidlig identifisering, målrettede tiltak og tverrfaglig samhandling for barn og familier i risiko. Planen skal være et praktisk verktøy for ansatte og samarbeidspartnere, og tydeliggjøre prioriteringer, ansvar og evaluering. Den utfyller Del 1 (universell del) ved å konkretisere selektiv og indikativ forebygging.

Lovgrunnlag. Barnevernsloven § 151 pålegger kommunen å arbeide helhetlig og systematisk med forebygging, på tvers av tjenester og nivåer. Planen bygger også på folkehelseloven, barnehageloven, opplæringsloven og barnekonvensjonen (barnets beste og medvirkning).

Avgrensning mot Del 1.

Universelle, brede tiltak for alle barn og unge er beskrevet i Del 1. Denne delen tar for seg barn og unge i økt risiko (selektivt nivå) og barn og unge med identifiserte utfordringer (indikativt nivå), samt familier som trenger koordinert oppfølging.

Begreper.

- *Risikofaktorer/beskyttelsesfaktorer:* forhold som øker/reduserer sannsynlighet for negativ utvikling. (Se kap. 2 og 3.)
- *Universell forebygging:* gjelder alle barn og unge.
- *Selektiv forebygging:* målrettet mot grupper med økt risiko.
- *Indikativ forebygging:* målrettet mot enkeltbarn/unge med identifiserte utfordringer.
- *Tverrfaglig samarbeid:* samordnet innsats mellom tjenester; i Salangen med bruk av BTI som felles arbeidsform. BTI beskriver når ansatte skal drøfte bekymring, involvere foresatte og samarbeide med andre tjenester.

2. Lokalt utfordringsbilde – barn og unge i risiko

Denne delen utdyper kunnskapsgrunnlaget fra Del 1 med fokus på barn og unge i risiko.

Vansker i familien. Tjenestene i Salangen beskriver at psykiske helseplager hos foresatte, økonomiske vansker, høyt konfliktnivå, rus, sykdom og manglende nettverk er typiske belastninger som påvirker barns fungering hjemme, i barnehage/skole og på fritiden. Tidlig støtte til foreldre og stabil, forutsigbar oppfølging reduserer risiko for negative forløp.

Minoritetspråklige barn og enslige mindreårige. Salangen er bosettingskommune for enslige mindreårige flyktninger (15–18 år) og vertskommune for asylmottak (drift: Hero) med 30 plasser. Kommunen har for tiden bosatt om lag 30 ungdommer. Gruppen er særlig sårbar pga. adskillelse fra omsorgspersoner og mulige traumatiske erfaringer. Trygg, forutsigbar omsorg og koordinert oppfølging i hjem, skole, fritid og helse er avgjørende for å forebygge psykisk uhelse, utenforskap og frafall i videregående.

Gjennomføring i videregående. Gjennomføring i videregående opplæring ligger noe lavere enn landsgjennomsnittet, og henger sammen med økt risiko for senere utenforskap. Tett oppfølging i overgangen ungdomsskole–VGS og helhetlig støtte (faglig, sosialt og helsemessig) har stor betydning.

Ungt utenforskap. Om lag 60 personer i alderen 20–29 år står utenfor arbeid, utdanning eller aktivitet. Omtrent halvparten har verken trygd eller aktivitet, noe som øker risiko for varig utenforskap og påvirker både enkeltmennesker og fellesskap. Koordinert innsats mellom skole, NAV, helse og fritidstjenester trengs for å snu utviklingen.

Risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer. Nasjonal forskning (bl.a. Kvello) viser at risiko knyttes til skadelige omsorgsformer, alvorlige krenkelser/overgrep, emosjonell utilgjengelighet, rus i hjemmet, alvorlig psykisk sykdom hos foreldre, uforståtte utviklingsvansker, skadelige psykososiale miljøer i barnehage/skole og levekårsutfordringer. Beskyttende forhold er bl.a. gode relasjoner, vennskap, mestring på fritidsarenaer, god tilpasning i barnehage/skole, trygg omsorg og foreldre integrert i arbeid/utdanning og nettverk.

3. Nivåinndelt forebygging – kommunens modell

3.1 Universell forebygging (grønt nivå).

Omfatter alle barn og unge, og beskrives i Del 1 (barnehage/kvalitet, skolemiljø, fritidsdeltakelse, folkehelse og trygge nærmiljø). Del 2 henviser til disse tiltakene og gjentar dem ikke.

3.2 Selektiv forebygging (gult nivå).

Retter seg mot grupper med økt risiko: barn i familier med belastninger, minoritetspråklige, barn i overganger, grupper med høyt fravær/utenforskapstegn.

Fokus: tidlig identifisering, lav terskel for hjelp, foreldrestøtte, språk- og læringsstøtte, sosial inkludering og mestringsarenaer.

3.3 Indikativ forebygging (rødt nivå).

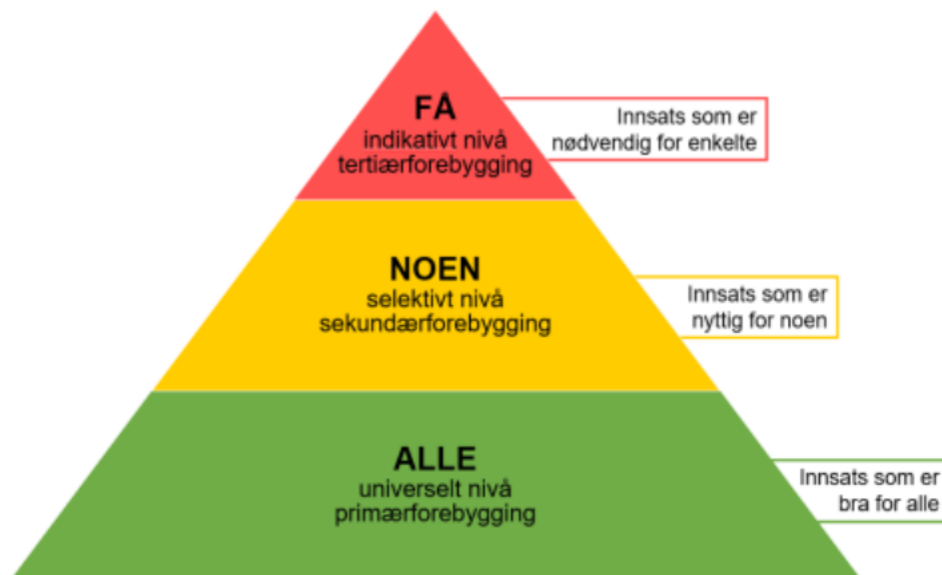
Retter seg mot enkeltbarn/unge med identifiserte utfordringer: målrettede tiltak, koordinerte tjenester (BTI), individuell plan/oppfølgingsplan ved behov, hjemmebesøk/familieveiledning, tett samarbeid barnevern–skole–helse–NAV og frivillighet. Barneverntjenesten kobles på ved bekymring som kan tilsi omsorgssvikt eller tiltak etter loven.

3.4 Overganger mellom nivåer.

Forløpet sikres med samtykke, dokumentasjon og faste kontaktpunkter i BTI. Når barn eller familier trenger mer støtte enn tiltak på nåværende nivå gir rom for, løftes saken til neste nivå i BTI.

4. Forebygging og innsatsnivåer

Salangen kommune legger til grunn en tredelt forståelse av forebygging: universell, selektiv og indikativ forebygging.

Grønt nivå: Bra for alle

Det grønne nivået er alt folkehelsearbeidet som gjøres for at det skal være godt å vokse

opp i Salangen. Innsatsen rettes mot alle barn og foreldre for å skape glede, trivsel og livskvalitet. Det innebærer blant annet utvikling av inkluderende nærmiljø, foreldrestøtte, barnehager, skoler og kultur- og fritidstilbud. Helsefremmende arbeid rettet mot alle skal vise tydelig igjen i kommunens prioriteringer. Det grønne nivået kalles også universelt nivå eller primærforebygging.

Gult nivå: Nyttig for noen

Det gule nivået viser målrettet innsats for grupper eller enkeltpersoner som har økt risiko for å utvikle vansker, eller har begynnende vansker. Det er avgjørende å ha god kunnskap om risikofaktorer som øker sannsynligheten for vansker, og faktorer som beskytter eller hinder at det skjer. Det gule nivået kalles også selektivt nivå eller sekundærforebygging.

Rødt nivå: Nødvendig for enkelte

Det røde nivået viser den systematiske innsatsen for enkeltpersoner eller grupper med identifiserte utfordringer. Det bygges på familiens ressurser, mobilisering av nettverk og samordning av tjenestene. Koordinering og tverrfaglig samhandling er spesielt viktig. Det røde nivået kalles også indikativt nivå eller tertiærforebygging.

Universell forebygging retter seg mot alle barn og familier og omfatter blant annet gode barnehager, trygge skoler, inkluderende fritidstilbud og helsefremmende nærmiljø.

Selektiv forebygging retter seg mot grupper eller barn med økt risiko for å utvikle vansker. Dette kan være barn i familier med levekårsutfordringer, psykisk uhelse eller andre belastninger.

Indikativ forebygging gjelder barn og familier med identifiserte utfordringer og behov for tett og koordinert oppfølging. Samhandling, koordinatorfunksjoner og individuelle planer er sentrale virkemidler.

5. Tverrfaglig samarbeid og organisering

Når tiltak innenfor tjenestens ordinære rammestyrke ikke er tilstrekkelige, skjer en trinnvis videreføring til neste nivå i BTI-modellen, basert på samtykke og barnets beste.

5.1 Felles ansvar – roller.

- Barnehage/skole: tidlig oppdagelse, læringsmiljø, samarbeid hjem–tjeneste, tiltak i tilpasset opplæring.

- Helsestasjon/skolehelsetjeneste: lavterskel helsehjelp, strukturerte samtaler, psykisk helse og overganger.
- PPT: kartlegging, system- og individstøtte, råd om tilrettelegging.
- Barnevern: forebyggende arbeid, vurdering av bekymring, tiltak, koordinering med øvrige tjenester.
- NAV: støtte til familier/ungdom, arbeidstrening, økonomi og aktivitetstiltak; nøkkelaktør i arbeid mot ungt utenforskap.
- Fritid/frivillighet: inkluderende møteplasser, lavterskel deltakelse.

5.2 Arbeidsmodeller.

Salangen videreutvikler **BTI** som felles ramme for tidlig identifisering, lav terskel, samhandling og brukermedvirkning. Tverrfaglige team og koordinatorrolle (familiekontakt) brukes for barn/familier i indikativ oppfølging.

5.3 Samarbeid med frivilligheten.

Frivilligheten er sentral for inkludering, mestring og tilhørighet. Kommunen styrker samarbeid om fritidskort/lavterskeltiltak, brobygging og sosial støtte.

5.4 Samtykke og taushetsplikt.

Samarbeid skjer normalt med samtykke. Ved alvorlig bekymring gjelder opplysningsplikt til barnevern uavhengig av samtykke.

6. Tiltak for barn og familier i risiko

Oversikten ligger vedlagt.

7. Evaluering, læring og rullering

Årlig evaluering.

Tjenestene rapporterer status på indikatorer og tiltak; felles analysemøte identifiserer forbedringer. Resultat og læringspunkter inkluderes i årsrapportering og plan for forbedring det påfølgende året. Statsforvalteren anbefaler at planen beskriver hvor ofte og hvem som har ansvar for evaluering – dette operasjonaliseres her.

Rullering.

Del 2 rulleres i tråd med planperioden i Del 1 (2026–2029) og ved behov underveis. Politisk behandling og medvirkning fra barn/unge/foreldre inngår i rulleringen.

8. Ansvar og oppfølging

Kommunedirektør har overordnet ansvar.

Oppvekstområdet koordinerer den tverrfaglige oppfølgingen og den årlige evalueringen. Hver tjeneste eier sine tiltak og leverer status inn i felles oppfølging. Dette er i tråd med anbefalingene om styringsdyktighet og sammenheng mellom kunnskapsgrunnlag, strategi og tiltak.